

JORDKVALITETSKART – BRINGER JORDVERNHEMSEN TIDLIG INN I PLANPROSESSEN

ÅGE NYBORG, SIRI SVENDGÅRD-STOKKE OG HILDE OLSEN

God matjord er en begrenset ressurs. Skal vi nå nasjonale målsetninger om å begrense nedbygging av den beste matjorda må vi vite hvor den ligger, og denne kunnskapen må komme tidlig inn i planleggingsprosessen. Til dette formålet er det laget et jordkvalitetskart, som først og fremst er et redskap for bruk i planlegging og utredning av utbyggingssjakter som berører dyrka mark. De nye kartene har få klasser og er enkle å bruke.

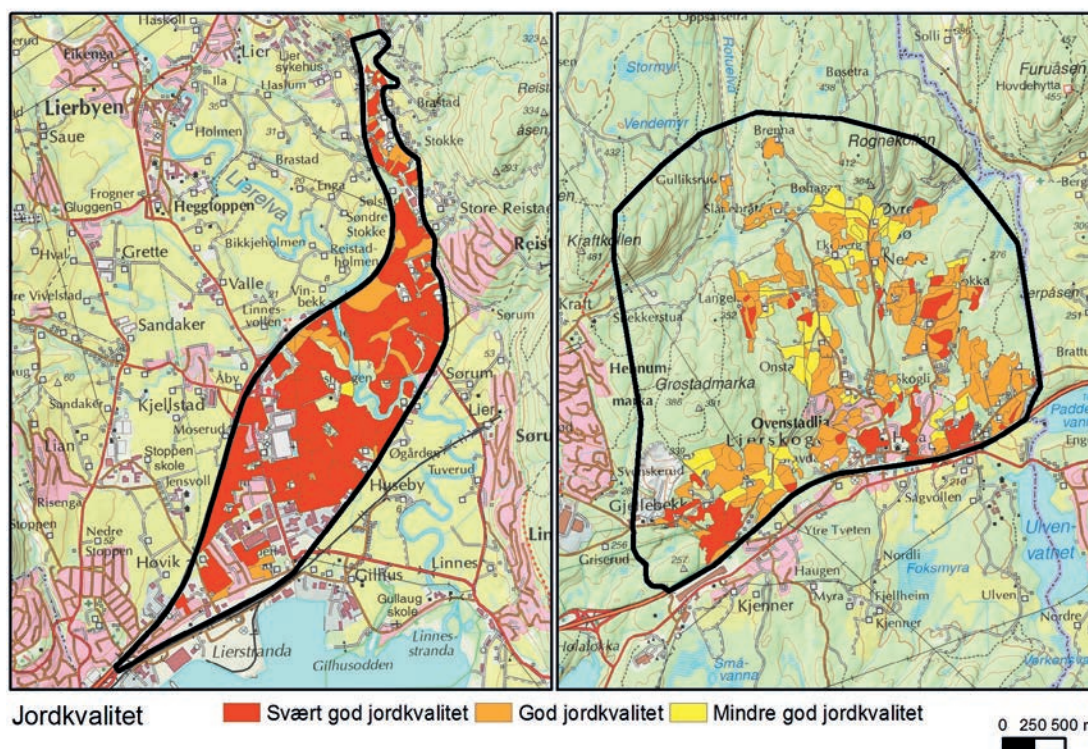
Jordkvalitetskartet er foreslått å inngå i det offentlige kartgrunnlaget, som et hjelpemiddel til å løse kommunens oppgaver etter plan- og bygningsloven samt andre offentlige og private formål. Kartet vil bli et viktig bidrag til at beslutninger treffes på et faglig sett bedre og mer objektivt grunnlag.

Jordkvalitetskartet er en videreføring av jordressurskartet som ble lansert av Skog og landskap i 2010. En av forskjellene er at jordressurskartet er først og fremst et jordbruksfaglig verktøy, mens jordkvalitetskartet er utviklet spesielt med tanke på bruk innen arealplanlegging og jordvern. Dette gjenspeiles også i fargevalget hvor den beste jordkvalitetsklassen fremstilles med rød farge. En jordbruksfaglig bruker vil assosiere denne fargen med noe negativt, mens en arealplanlegger synes det er naturlig at de mest verneverdige arealene er røde på kartet.

De nye kartene bygger på egenskaper som er viktige for den agronomiske bruken av jorda og viser utbredelsen av klassene, svært god, god og mindre god jordkvalitet. *Svært god jordkvalitet* omfatter jordbruksareal som er lettdrevne og som normalt sett gir gode og årvisse avlinger av jordbruksvekster tilpasset det lokale klimaet. Områder med klassen *god jordkvalitet* kan være preget av egenskaper som er ugunstige for enkelte jordbruksvekster, eller kreve spesielle tiltak for å få gode avlinger. Et eksempel er svært tørkeutsatt sandjord som med gunstig klima og vanningsanlegg kan utgjøre verdifulle områder for tidligproduksjoner. Klassen *mindre god jordkvalitet* omfatter ofte jordbruksareal som er uegnet for åkerdrift, men som likevel kan være godt egnet som beite eller for spesialiserte jordbruksproduksjoner.

Bildet viser et sentrumsnært areal i Vestby kommune som er utsatt for nedbygging til bolig- eller næringsformål. Hele arealet er av svært god jordkvalitet. (Foto: Oskar Puschmann, Skog og landskap).

87 % av jordbruksarealet i området Lierstranda (kart til venstre) er i klassen svært god jordkvalitet. Dette er lettdekkne arealer, som gir normalt gode og årvisse avlinger av kulturvekster tilpasset det lokale klima. I et nasjonalt perspektiv er slike arealer av stor verdi for landets matproduksjon. For Lierskogen er tilsvarende tall 18,4 %. (Figur laget av Frauke Hofmeister, Skog og landskap).

I Norge er det få arealer som egner seg til matproduksjon. Klimaet er ofte en begrensende faktor for jordbruket, men det er først og fremst mangel på jordsmonn av god kvalitet og gode terrengforhold som begrenser jordbruksdriften. For å ta vare på de beste jordressursene er det viktig med kunnskap om hvor de ligger. I forbindelse med utbygging av veier, industri og boliger er det viktig at utbyggerne er klar over kvaliteten på arealer som er aktuelle for nedbygging. Først da kan de ta informerte beslutninger.

Eksempel på bruk: Arealanalyse for to områder i Lier kommune

Lier er en stor og viktig jordbrukskommune. Både klima og jord gir grunnlag for en allsidig produksjon, med gode avlinger med hensyn til både kvantitet og kvalitet. Samtidig er kommunen attraktiv for bosetting og næringsvirksomhet, med påfølgende behov for infrastruktur. Landbruksplanen for kommunen (juli 2012) beskriver situasjonen som følger:

Spesielt de mest produktive arealene i nedre Lier er ettertraktet til utbyggingsformål, og det er økende press på omdisponering og nedbygging av disse landbruksarealer. Det er mangel på næringsarealer til utbygging i Lier, (. .)videre bør man se på muligheter for å kanalisere mer næringsvirksomheter til Lierskogen.»

På bakgrunn av Landbruksplanen er deler av Lierskogen (kalt *Lierskogen*) og deler av Lierstranda (kalt *Lierstranda*) valgt ut som analyseområder. *Arealressurskart (AR5)* fra Skog og landskap gir ingen vesentlig forskjell mellom de to områdene. Det aller meste av arealet i begge områdene er i kategorien fulldyrka jord, men det er et noe større innslag av overflatedyrka jord og innmarksbeite i Lierskogen. Gir bruk av *Jordkvalitet* et mer nyansert bilde?

87 % av jordbruksarealet i området Lierstranda er i klassen *svært god jordkvalitet* (1743 daa). For Lierskogen er situasjonen en annen. 18,4 % av jordbruksarealet i dette området tilhører klassen *svært god jordkvalitet* (410 daa). Den viktigste begrensingen for jordbruksdrift i dette området er liten jorddybde over fast fjell. I tillegg er jordbruksarealet i Lierskogen mer oppstykket enn arealet i Lierstranda.

Lier er et pressområde med kamp om arealene. Ved å bruke kartet *Jordkvalitet* gis beslutningstakere i Lier et verktøy for å sikre de mest verdifulle jordbruksområdene for framtidig jordbruksproduksjon. Nødvendige omdisponeringer av jordbruksareal kan da styres til mindre verdifulle jordbruksområder i kommunen.